

psychological peculiarities of behaviour of men and women that reinforce the link between biological sex and achievements (personality) in social life, cultivate social egalitarian behaviour of interacting of both sexes and in which there are elements of statics and dynamics.

Gender-role beliefs refer to the general perception of gender roles such as gender-related tasks and power distribution. The social-role approach, the predominant approach to understanding gender-role beliefs, attributes the sources of these beliefs to the different social roles performed by men and women. In the ideology of separate gender roles (traditional family model), women are primarily responsible for the home, child rearing, and maintenance of good relationships. Men, in contrast, are primarily responsible for the financial support of the family. Although gender-role beliefs have been measured in a variety of ways, researchers have found in some countries that women report less traditional and more egalitarian gender-role beliefs than do men. Studying gender-role beliefs, power distance and masculinity–femininity turned out to be important. Gender roles were more pronounced in countries that score higher on the cultural dimension of power distance (the extent to which people in the society accept unequal distribution of power). More masculine societies strive for maximal distinction between how men and women are expected to behave. These societies expect men to be competitive and to strive for material success and expect women to serve and care for non-material quality of life and for children.

Gender equality is an important priority cultural diversity. The equal participation, access and contribution to cultural life of women and men are human rights as well as cultural rights, and an important dimension for guaranteeing freedom of expression for all. Indeed, ensuring that the spiritual, intellectual and creative expressions and interests of all members of the community are reflected has proven to be an important enabler of inclusive development and socio-economic empowerment.

In the present study, we investigated the relationship between egalitarian gender role endorsement, gender role satisfaction, and satisfaction with life among women. Our results shed light on the important role of gender satisfaction in explaining cultural differences in the relationship between egalitarian gender role attitudes and life satisfaction.

Key words: *gender culture, gender, culture, egalitarian type, patriarchal type Egalitarian gender role attitudes.*

Стаття надійшла до редакції 03.08.2019 р.

УДК 342(477)

Д. В. Тисячний

ТРАНСФОРМАЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО ІНСТИТУТУ ГРОМАДЯНСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті розглядаються сучасні тенденції трансформації конституційно-правового інституту громадянства в умовах глобалізації. Визначається поняття, зміст та основні напрями конституційної модернізації інституту громадянства.

Ключові слова: *громадянство, глобалізація, конституційна модернізація, конституційно-правовий інститут, трансформація.*

DOI 10.34079/2226-3047-2019-9-18-111-116

Постановка проблеми. Інститут громадянства є визначальним у розв'язанні проблеми співвідношення автономії особи як суб'єкта природних прав людини з колективними інтересами. З огляду на це, найбільш поширеним у зарубіжній юридичній науці є визначення громадянства як особливого правового зв'язку між особою та державою, що породжує для цих суб'єктів правовідносин взаємні права та обов'язки, але водночас інститут громадянства зазнає суттєвих змін у сучасних умовах правової глобалізації, що обумовлює актуальність та своєчасність комплексного дослідження новітніх теоретико-методологічних підходів до визначення даної політико-правової категорії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні засади визначення та розвитку конституційно-правового інституту громадянства досить ретельно розглядалися у працях таких вітчизняних й зарубіжних науковців, як М. О. Баймуратов, Ю. О. Волошин, Е. Геллнер, С. В. Дрьомов, В. С. Малахов, Т. Х. Маршалл, К. Є. Рева, І. Д. Софінська, Я. В. Фенич, Ю. С. Шемшученко.

Водночас сучасні процеси правової глобалізації обумовлюють та актуалізують необхідність розроблення новітніх комплексних підходів до розуміння громадянства з урахуванням конституційно-правових, міжнародно-правових та інституціонально-інтеграційних аспектів.

Мета дослідження. Метою статті є визначення сучасних тенденцій трансформації конституційно-правового інституту громадянства в наявних глобалізаційних умовах.

Виклад основного матеріалу. Концепцією громадянства, що дозволяє дотримати тонку грань між узагальненням і специфікацією, може послужити цивілізаційна версія громадянства, яка враховує необхідність збереження за людиною соціокультурних характеристик і певного рівноправності незалежно від його місцезнаходження і може стати підставою для наділення особистості певних політичних цивільних прав. При цьому підході здійснюється спроба синтезу юридичної і політичної інтерпретації громадянства з соціально-філософським поглядом на даний феномен, що додає концепції громадянства необхідну цілісність, завершеність і всебічність вивчення.

Нова концепція громадянства передбачає такі риси громадянського суспільства, що відрізняє його від, наприклад, глобального суспільства або політичного суспільства в рамках держави-нації, як активність, здатність до прийняття рішень, усвідомленість і обґрунтованість дій, приватність, неполітична спрямованість, свобода вибору, індивідуалізованість, наявність інституту приватної власності [1, с. 24].

Крім того, в структурі подібного суспільства особливе місце займають масові добровільні громадські об'єднання, спілки громадян, організовані без будь-якої участі владних державних органів і при наявності самодіяльності та самоврядування, що формують необхідні навички міжособистісного спілкування, соціально-політичної активності і індивідуальні риси характеру.

Важливе значення набувають також приватні благодійні фонди і різні способи соціальної адаптації певних категорій соціуму, таких, як матері-одиначки, інваліди, пенсіонери, расові та інші меншини, мігранти. Важливим механізмом, що регулює життя громадян, є суспільний договір; велику роль відіграють способи соціальної комунікації і засоби масової інформації, вільні від державної цензури, що формують і одночасно є показником громадської думки і прямим або непрямим чином впливають на прийняття важливих для країни рішень.

Подібне розуміння ідеї громадянства як політичного і соціального інституту сприяє досягненню оптимального поєднання ідей демократичного розвитку, ринкової економіки, життєздатного державного інституту і приватних вільних сфер взаємодії громадян, що, в свою чергу в кінцевому рахунку сприяє поліпшенню якості життя

кожної окремо взятої особистості.

Громадянство є фундаментальною характеристикою сучасного соціуму. В умовах глобалізації, що розуміється як загальносвітовий процес уніфікації та інтеграції всіх сфер суспільного життя, з одночасними процесами відокремлення і фрагментації, концепція громадянства покликана підтримувати соціальний порядок і сприяти досягненню громадянської злагоди, необхідного для стабільного існування будь-якого життєздатного соціуму.

В сучасних умовах громадянство є інститут державного права і одночасно об'єкт міжнародного співробітництва. Більш того внаслідок розмивання кордонів суверенності новим суб'єктом глобальної взаємодії стає мережеве держава, яке, мабуть, буде сприяти змінам всіх існуючих політичних і соціальних інститутів, в тому числі інституту громадянства.

Міжнародне право розділяє оцінку інституту громадянства, вироблену у внутрішньому праві, як стійкої політико-правового зв'язку, що об'єднує особистість з державою і служить передумовою впливу державного суверенітету на індивідів. Але традиційно до цього визначення додають ще один ракурс феномена громадянства: в основу даної зв'язку між державою та індивідами покладено факт соціальної спільності, солідарності співіснування, обопільних інтересів і почуттів, об'єднаних взаємністю прав і обов'язків особистості і держави [2, с. 48].

Історія європейських держав за останні століття демонструє той незаперечний факт, що основні права в їх історичній послідовності придбання (цивільні - політичні - соціальні) не тільки з працею відвойовували в результаті зміни співвідношення соціально-політичних сил, а й згодом опинялися під загрозою постійного перегляду і навіть за певних політичних умов піддавалися відкритій деформації. Внаслідок цього в соціогуманітарному дискурсі ХХ століття виникло таке поняття, як «режими громадянства», яке методологічно дозволяло відійти від спрощеного еволюціонізму в розумінні феномена громадянства і представити всі його конкретні контексти і ракурси.

В цілому на сучасному етапі в умовах глобалізації можна зафіксувати нові аспекти функціонування як самого інституту громадянства, так і концептуальних парадигм його дослідження, які прагнуть відповідати сучасним реаліям даного інституту.

Глобалізація вплинула на інститут громадянства. Цей феномен сучасності зачіпає всі сфери суспільного життя. Сьогодні багато фактів говорять про те, що громадянство як політико-правовий зв'язок особи і держави, що виражається в їх взаємних правах та обов'язках, втрачає свій первісний вигляд.

Можливість мати подвійне громадянство, покупка громадянства за допомогою інвестицій в економіку держави, отримання громадянства за особливі заслуги або значимість перед державою та інші способи придбання, визнання громадянства, - все це результат розвитку глобалізації в світі.

Сьогодні поширення громадянства в більш ніж одній країні стало більш поширеним. Люди можуть мати подвійне громадянство, застосовуючи різні закони, а не за вибором. Наприклад, дитина, народжена в іноземній країні батькам громадян США, може бути як громадянином США, так і громадянином країни народження.

Історично більшість країн намагалися відмовити від подвійного громадянства, вимагаючи від новачків відмовитися від громадянства країни походження з метою натуралізації, а країни походження забрали громадянство, якщо емігранти стануть натуралізованими громадянами інших держав. Однак таку політику не завжди застосовували.

Зростання мобільності, здатність дітей набувати громадянства не лише свого

батька, але й матері, розробка нових норм та стандартів прав людини та зміна політики сприяли зростанню подвійного, а іноді і багаторазового громадянства.

«Подвійне громадянство іммігрантів» дозволяє іммігрантам зберігати громадянство свого походження, одночасно стаючи громадянином країни-поселення. Зростаюча кількість країн, що відправляють мігрантів - Колумбія, Домініканська Республіка, Еквадор, Італія, Мексика та Туреччина - змінили свою політику, щоб надати подвійне громадянство. Ця політика вигідна для відправлення держав, особливо в світлі зростаючого значення грошових переказів та інвестицій громадян, які проживають за кордоном.

Тривала політика *jus sanguinis* дозволяє етнічним нащадкам таких країн, як Німеччина, Греція, Ірландія, Італія, Нідерланди, Португалія, Іспанія та Великобританія, або зберігати або вимагати громадянство своїх батьків та дідусів і бабусь. Ці політики полегшували претензії на європейське громадянство тисячами нащадків італійців, іспанців, поляків та інших, які мігрували до Латинської Америки на початку 20 століття.

У відповідь на погіршення економічних умов на батьківщині, аргентинці, зокрема, використовували етнічні претензії до італійського та іспанського громадянства для легальної міграції до Європейського Союзу (ЄС) у пошуках кращих економічних можливостей. Як громадяни ЄС вони можуть проживати та працювати в будь-якій точці ЄС, не тільки в країні, для якої вони мають громадянство.

Мало достовірних даних про кількість подвійних чи множинних громадян у всьому світі. За деякими даними, близько половини всіх країн допускають подвійне громадянство. З 15 країн ЄС, які вивчав політолог Марк Говард, 10 дозволяють іммігрантам, які натуралізуються, отримати подвійне громадянство.

Австралія, Канада та США не вимагають від нових громадян офіційно відмовитись від громадянства походження, але громадянин США, який набуває іноземного громадянства, подавши заявку на нього, може втратити громадянство США, що не відбудеться з австралійським чи канадським громадянином у та ж ситуація.

У деяких країнах, зокрема, у Німеччині, подвійне громадянство зазнало великої кількості політичних дискусій, оскільки деякі вважають це послабленням громадянства та / або лояльності до Німеччини. Інші стверджують, що подвійне громадянство іммігрантів сприяє інтеграції у приймаючу громаду шляхом заохочення іммігрантів до натуралізації.

Також світова глобалізація вплинула на зростання, так званого квазігромадянства. Сьогодні іммігранти, швидше за все, є членами двох держав, або як громадяни однієї та осілі мігранти (також відомі як квазігромадяни або мешканці) іншої, або як громадяни обох. Права квазігромадян можуть включати довгострокове або постійне забезпечення статусу проживання; захист від депортації (крім виняткових обставин); право працювати та шукати роботу; голосування на місцевих виборах; і права на деякі соціальні виплати. У США легальні постійні резиденти або власники зеленої картки - квазігромадяни, які можуть постійно жити та працювати в будь-якій точці країни; вони можуть стати натуралізованими громадянами, коли вони отримають право.

В Європі зростання квазігромадянства частково пов'язане з обмежувальною політикою натуралізації та зростаючою важливістю міжнародних стандартів щодо прав людини, які підписали багато європейських країн (детальніше про права та міграцію натисніть тут).

Міжнародні захищені громадянські, політичні, економічні та соціальні права можуть не зменшити значення національних прав громадянства, але вони служать

альтернативним джерелом деяких прав та відмежують права від національного контексту. Однак багато держав їх не дотримуються, і люди стикаються з обмеженнями в успішному вимаганні цих прав.

З підйомом глобалізації поняття громадянства як форми членства та ідентичності в одній національній державі змінилося. Зростання кількості країн, що дозволяють отримати подвійне громадянство та права негромадян, зробило набуття громадянства менш нагальним [3].

Очевидним прикладом нівелювання політико-правового зв'язку громадянина з державою є наднаціональні об'єднання, які за своєю суттю мають риси федеративної держави зі складною структурою.

Але з існуванням єдиного громадянства для країн-учасниць. Таким прикладом є Європейський союз. Громадяни країн-членів цієї організації є громадянами ЄС, зі своїм паспортом, зі своєю політико-правовою зв'язком громадянина і наднаціонального об'єднання [4].

Ще одним прикладом близьким для країн пострадянського простору є громадянство Союзної держави Росії і Білорусії. Так, згідно зі статтею 14 Договору «Про створення Союзної держави»: «Громадяни держав-учасників є одночасно громадянами Союзної держави» [5]. Однак Росія і Білорусь не реалізують ці положення на практиці. Вплив глобалізації на інститут громадянства - це не тільки нівелювання кордонів зв'язку людини з державою, а й процес, який штовхнув законодавців тієї чи іншої країни на лібералізацію умов, вимог та інших пропозицій щодо отримання громадянства своєї країни, а також отримання подвійного і множинного громадянства; змусив спростити порядок перебування іноземних громадян з певних країн, зазвичай ближнє зарубіжжя або країн-учасниць загального політико-правового, економічного угоди.

Думка про те, що громадянство існує в непростих стосунках з глобалізацією, є інтуїтивно зрозумілою. Громадянство впливає з існування спільноти людей, політики, вбудованого в географічно обмежену національну державу, визнану іншими народами, і при необхідності силою підтримувати кордони та закони.

З іншого боку, глобалізація це явище, яке має політичний, економічний, соціокультурний та технологічний аспекти, і стосується інтеграції та взаємозв'язку через національні кордони уздовж цих вимірів [6, с. 10].

Оскільки товари, послуги, ідеї та люди завжди певною мірою рухалися по всьому світу, посилення на глобалізацію сьогодні говорять про зміну масштабу такого руху. Це явище посиленої взаємопов'язаності - збільшення потоку товарів, послуг, людей та ідей через традиційні та нові канали. Це збільшення ускладнило відносини громадянина та національної держави.

Поточна глобалізація є результатом глобального поширення капіталізму, інтернаціоналізації функцій виробництва та змін технологій комунікацій. Науковці відрізняються точними визначеннями глобалізації, але існує консенсус, що вона передбачає розмивання меж.

Крім того, глобалізація не обмежується лише посиленням взаємозалежності вже існуючих утворень або активізацією встановлених мереж чи потоків, але також створює або сприяє створенню нових [6, с. 10].

Два аспекти глобалізації мають наслідки для громадянства.

По-перше, переміщення людей через національні кордони до життя та роботи ставить під сумнів питання національної ідентичності та належності, членства в державній політиці та прав, які припадають на це членство.

По-друге, відмітною ознакою глобалізації є існування транснаціональних

організацій, які перекриваються національним суверенітетом. Вони існують паралельно з національною державою, і вони ускладнюють і поширюють права та привілеї, що набуваються громадянством [6, с. 10].

Висновки. Таким чином, можна констатувати, що у сучасних умовах правової глобалізації глобальне громадянство може розглядатися як трансформативна платформа для позитивного впливу на поведінку та ставлення людей до інших, незалежно від їх географічного положення чи етнічно-культурного або релігійного походження.

Список використаної літератури:

1. Капустин Б.Г. Гражданство и гражданское общество. М., 2011 ; Kapustin B.G. Grazhdanstvo i grazhdanskoe obschestvo. M., 2011.
2. Малахов В. С. Гражданство как концепт и институт: что, как и зачем изучать // Гражданство и иммиграция: концептуальное, историческое и институциональное измерение: сборник статей / под ред. В. С. Малахова, А. Ф. Яковлевой. М. : КАНОН+ ; РООИ «Реабилитация», 2013. 320 с. ; Malahov V. S. Grazhdanstvo kak kontsept i institut: chto, kak i zachem izuchat // Grazhdanstvo i immigratsiya: kontseptualnoe, istoricheskoe i institutsionalnoe izmerenie: sbornik statey / pod red. V. S. Malahova, A. F. Yakovlevoy. M. : KANON ; ROOI «Reabilitatsiya», 2013. 320 s.
3. Citizenship in a Globalized World [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.migrationpolicy.org/article/citizenship-globalized-world> ;
4. Договор о Европейском Союзе [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf ; Dogovor o Evropeyskom Soyuze [Elektronniy resurs].
5. Договор между РФ и Республикой Беларусь от 08.12.1999 «О создании Союзного государства» [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_25282/ ; Dogovor mezhdru RF i Respublikoy Belarus ot 08.12.1999 «O sozdanii Soyuznogo gosudarstva» [Elektronniy resurs].
6. Croucher, Sheila L., Globalization and Belonging, The Politics of Identity in a Changing World, Rowman & Littlefield Publishers, Inc., Lanham Maryland, 2004, page 10.

D. V. Tysiachnyi

TRANSFORMATION OF THE CONSTITUTIONAL LAW

INSTITUTE OF CITIZENSHIP IN THE GLOBALIZATION'S CONDITIONS

The article deals with the modern tendencies of transformation of the constitutional-legal institute of citizenship in the conditions of globalization. The concept, content and main directions of the constitutional modernization of the institution of citizenship are determined.

Key words: citizenship, globalization, constitutional modernization, constitutional-legal institute, transformation.

Стаття надійшла до редакції 20.08.2019 р.